

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník

Júl 2012

37

Celá rada udalostí posledných desaťročí v Katolíckej cirkvi, viac či menej spolu súvisiacich, predstavuje niečo, čo — pokiaľ to viem posúdiť — nemá obdoby v minulosti, aspoň teda nie za posledné storočie či dve. Neidem ďalej do histórie: situácia napr. za pápežov typu Alexandra VI. bola iste oveľa povážlivejšia: nesmieme preto zabudnúť, že hociako smutná je terajšia situácia, Benediktova osobná morálna bezúhonnosť je mimo akýchkoľvek pochyb.

O finančnej a ekonomickej kríze Európy hovoria, že neexistuje recept ako správne postupovať, *lebo nič také sme ešte doteraz nezažili* (anglické slovo pre to je *unprecedented*), možno iba špekulovať a dúfať, že

Cirkev a Zeitgeist, morálka a politika, zákazy a svedomie

tí, ktorí do vecí vidia lepšie ako my, nakoniec nájdú správnu cestu, aj keď zdĺhavú, ako z krízy von. Niečo podobné myslím platí i o kríze v Katolíckej cirkvi, ibaže tu namiesto "špekulovať" by sa viac hodil termín "modliť sa". A pravda, na rozdiel od krízy Európy kde je k dispozícii celá rada finančných, politických a ekonomických autorít (aj "autorít"), ak ide o krízu v Katolíckej cirkvi, tu je v podstate iba jedna konečná autorita a tou je pápež.

Táto kríza teraz už zrejme zasiahla aj Slovensko. A tým nemyslím iba pomerne ešte nedávny šok v súvislosti s odvolaním trnavského arcibiskupa Mons. *Róberta Bezáka* — problém ku ktorému sa tu nechcem vyjadrovať pre nedostatok informácií napriek mediálnemu vybičovaniu témy — ale hlavne zapojenie sa do širšieho kontextu krízy, vyžarujúcej na Slovensko predovšetkým z nemeckých zdrojov.

Prečo sa chcem venovať disciplíne v Katolíckej cirkvi, téme pomerne okrajovej v porovnaní s akútnejšími témami: o možnej katastrofe eura, vedúcej k nepredvídateľným finančným, ekonomickým, politickým až proste ľudsky-tragickým dôsledkom pre nielen eurozónu, ale nepriamo celý svet, o hroziacich vojenských konfliktoch, ktoré môžu prerásť do nukleárných katastrof, o demografických, ekologických, klimatických a surovinových problémoch ani nehovoriac? Nuž v podstate som na to odpovedal už v predchádzajúcich *Kolínskych listoch* (KL), totiž že sa v týchto veciach cítim ešte menej informovaný a orientovaný ako v téme, ktorú — hoci tiež iba ako laik — som si tu vybral. Pravda, som si vedomý, že môžem vyzerat' ako ten blázon, čo hľadá kľúče od auta (riešenie svetových kríz) pod lampou nie preto, že ich tam stratil, ale preto že tam lepšie vidí.

Štatistické dáta z roku 2011

Podľa všetkého ostalo za dvadsať rokov od pádu komunizmu aj percento kresťanov aj percento neveriacich na Slovensku v podstate nezmenené.

Uvádžam percentá z roku 2011, v zátvorke z roku 1991:

Katolíci (Rímsko+Grécko) 65.8% (63.8%) - 73% v roku 2001

Evanjelici a.v. 5.9% (6.2%)

Kresťania celkove 75.2% (72.5%)
Veriaci nekresťania 0.81% (0.33%)

Bez vyznania+"nezistené" 24.0% (27.2%)

Vidno napríklad, že aj keď desať rokov po páde komunizmu počet katolíkov stúpol, za ďalších desať sa viac menej zasa vrátil na úroveň tesne po prevrate. Vzrast kresťanov celkove si možno vysvetliť predovšetkým vznikom celej plejády nových, na Slovensku tradične neznámych kresťanských (a pseudokresťanských) náboženstiev. Zaujímavé je aj to, že napriek silnému tlaku zo Západu, percento neveriacich podľa týchto dát nestúplo.

"Když já mluvím, já se nepletu"

Tento groteskný výrok zaznel 24. mája v interview rádia Lumen o Masarykovi s francúzskym profesorom *Alain Sobigou*. Historik, známy Masarykov apoget (hovoril celkom dobre po česky aj keď s úsmevným prízvukom), bol podľa všetkého aj blízky Václavovi Havlovi, ktorý napísal úvod k jeho knihe o Masarykovi (Fayard 2002, český preklad Paseka 2004).

Sobigou ospravedlňoval Masarykove snahy o jednotný československý národ výrokmi ako napríklad "aby Češi viděli, že Slovensko patří Republice" alebo "to že Češi a Slováci jsou jeden národ znamená pouze že mají stejná práva". Veta "když já mluvím, já se nepletu" sa však nevzťahuje na takýto profesorov výklad masarykovského vzťahu ku Slovákom. Je to jeho formulácia dogmy o pápežskej neomylnosti, (ktorá z katolíka Masaryka vraj urobila "protestanta").

O kríze v Katolíckej cirkvi sa hovorí vari už desaťročia, no v posledných rokoch už ide o otvorené rebelantstvo aj u niektorých kňazov a katolíckych teológov. Problematika sa tým presúva z úrovne osobnej morálky a svedomia na úroveň kde už ide o otázky formálnej lojálnosti a profesionálnej zodpovednosti voči inštitúcii, ktorú by títo svojím povolaním mali reprezentovať. Kedysi sme vtipkovali, že už len to nám chýba, aby kňazi štrajkovali. Nuž neviem, do akej miery tu možno hovoriť o štrajku, na žart to však určite nie je.

Aby som bol konkrétny, uvediem tu niekoľko príkladov, vyhlásení a prehlásení o ktoré mi ide. Na týchto budem ilustrovať svoj všeobecný postoj, ktorý sa potom na konci pokúsím zhrnúť. Pripomeniem, že som na podobnú tému už obsérne písal (pozri šesť “zamyslení” v KL č. 33, alebo aj www.gvirsik.de/Matematicke%20myslienky.pdf).

Predošlem iba to, že môj názor na tieto veci – ako som sa to kedysi snažil podarť keď som bol pozvaný na posedenie u *Teologického fóra*, a opakovane už aj tu (KL č. 30 a 33) — vyjadruje metafora o *logaritmoch a logaritmičeských pravítokach*: Logaritmičeské pravítka sú zastaralosťou a boli právom nahradené kalkulačkami a počítačmi. Ale logaritmy, na ktorých bol princíp ich užitočnosti založený, sú súčasťou (abstraktnej) matematiky, bez ktorej by nebolo ani kalkulačiek ani počítačov. Spiatočným nie je ten, kto trvá na dôležitosti matematiky založenej na pojme a vlastnostiach logaritmov, ale ten, kto z toho vyvodzuje, že sa treba držať logaritmičeských pravítok aj v dobe počítačov.

Myslím však, že nerozumeli čo tým chcem povedať: Totiž, že toto rozlišovanie abstraktného a konkrétneho, princípov a aplikácií je dôležité nie iba vo veciach vedy a techniky, ale aj keď ide o dilemu medzi nadčasovým princípom (doktrinárnym či morálnym) “postaveným na skale”[†] a na potrebe (či nepotrebe) prispôbovať ich interpretácie a praktické aplikácie, *Zeigeistu*, duchu času v osobnom živote či v politike. Takisto ak ide o rozdiel medzi tým čo sa rozumie pod sviatosťou (eucharistie, kňazského svätenia, manželstva atď), ktorej “definícia” obsahuje aj podmienky za akých ju možno prijať vrátane výnimiek (a kde z podstaty Katolíckej cirkvi vyplýva, že tieto môžu byť menené iba centrálnou, Svätou stolicou) a tým ako

ich v danej, obyčajne neštandardnej situácii, interpretovať. Alebo ak ide o rozdiel medzi morálkou a politikou, prihladaním k cirkevným príkazom/zákazom a hlasom svedomia, atď. Augustínovo “V podstatných veciach jednota, v nepodstatných sloboda, ale vo všetkých láska” možno parafrázovať aj ako “V princípoch (vieroučných, morálnych, cirkevno-právnych) Rím, v praktických aplikáciách prihladie na špecifikum situácie (a hlas vlastného svedomia), vo všetkom ale láska”.

Teraz však už naozaj konkrétne k niektorým viacerým nedávnym verejným prejavom s rôznymi stupňami nekonformnosti (aby som použil iba mierny výraz):

Memorandum profesorov a profesoriek teológie ku krízi v katolíckej Cirkvi

ZO 4.2.2011

(www.memorandum-freiheit.de český preklad
www.memorandum-freiheit.de/wp-content/uploads/2011/02/Memorandum-tschechisch.pdf).

Okrem všeobecného úvodu obsahuje šesť návrhov, ktoré tu citujem iba heslovite (s ponechaním českého prekladu v kurzíve/italics), s mojím komentárom teologického diletanta:

1. *Věřícím se musí umožnit podílet se na jmenování důležitých nositelů církevního úřadu (biskup, farář).*

Tu ide o to, čo sa pod “podílet” rozumie. Rozhodne by mal byť zodpovedný nadradený *informovaný o priani* zainteresovaných, títo by však nemali *rozhodovať* o menovaní (Podobne ako môj lekár by mal byť informovaný o mojom priani; rozhodnutie či potrebujem tú či onú operáciu by však mala zostať u lekára, *prípadne aj viacerých kvalifikovaných*, nie na mojom priani). Ak by lokálni cirkevní aktivisti mali rozhodovať — teda nie iba podieľať sa — kto bude lokálne reprezentovať Cirkev, tak by sa Cirkev rozpadla na lokálne cirkevné zbory ako napríklad u evanjelikov, čo nemusí byť zlé, ibaže to už nie je katolícke.

Hierarchické usporiadanie Cirkvi sa osvedčilo v tom zmysle, že prežilo storočia (aj keď ho nemožno rátať od prvých kresťanov, ale azda najskôr od Konštantína), hoci v rôznych obdobiach bolo rôzne prispôbované *Zeigeistu*, duchu doby. A pravdepodobne platí, že nejaké také prispôbenie po-

[†] Pripomeniem, že pre katolícku identitu, či verziu kresťanstva, sa táto “skala” neprejavuje iba v *sola scriptura*, v odvolávaní sa iba na to, čo podľa Písma povedal či nepovedal Ježiš. Preto mnohé z toho, čo možno považovať za rebelantské z katolíckej perspektívy, nemusí byť nutne ako také prijímané aj zo širšej — hociako hmlisto definovanej — kresťanskej perspektívy.

trebuje aj dnes (napr. explicitnejšia, dôraznejšia a transparentnejšia, funkcia poradného zboru laikov na rôznych stupňoch hierarchie, kde môže platiť aj rovnoprávne zastúpenie mužov a žien, aj keď to nemožno požadovať cez noc). Niečo iné je však volanie po “demokracii”. Ostatne, aj v politike môže byť táto *zastupiteľská* (strany v parlamentoch) alebo *priama*. Jestu pritom veľa argumentov proti priamej demokracii, kde rozhodovanie v dôležitých, často technicky nepriehľadných, veciach by sa ponechávalo na ľubovôľu demagogmi ľahko ovplyvniteľných mäs.

2. *Pod nátlakom spôsobeným nedostatkom kněží v pastoraci jsou vytvářeny stále větší a větší farní správní jednotky ... ve kterých už skoro vůbec nelze zažít lidskou blízkost a bratrskou a sesterskou sounáležitost. ... Církev potřebuje v církevních služebných úřadech i ženaté kněze a také ženy.*

To je bohužiaľ pravda ale *Církev potřebuje v církevních služebných úřadech i ženaté kněze a také ženy* je non-sequitur: Z konštatovaného stavu nevyplýva, že “ženatí kňazi a tiež ženy” prinavrátia katolíckym farským spoločenstvám “ľudskú blízkosť a bratskú a sesterskú súnáležitosť”, ktoré sa zrejme aj mimo Katolíckej cirkvi stali obeťou *Zeitgeistu*. V Nemecku sa po roky “vystupuje” z Evanjelickej cirkvi — kde ženatí farári a farárky nie sú problémom — asi v rovnakej miere ako z Katolíckej.

3. *Církevní právo si zaslubuje označení jako právo jen tehdy, když věřící mohou skutečně svá práva uplatňovat. Právní ochrana a právní kultura v církvi se musí nutně zlepšit. Prvním krokem k tomu je zřízení církevního správního soudnictví.*

Nuž tu naozaj nie som odborník, rád by som s tým súhlasil, iba sa obávam aby to neznamenalo, že sa každý komu sa to či ono nehodí v cirkevnom práve, lebo sa ním cíti poškodený, mohol odvolať na nejaký verejný súd, tiahnuci sa roky (aj s prípravami) ako je to bežné vo svetských súdnych odvolaniach sa (hoci aj tam platí konečná autorita najvyššieho súdu).

4. *Svoboda svědomí ... nedovoluje odmítat takové lidi, kteří lásku, věrnost a vzájemnou péči odpovědně*

prožívají v partnerství s člověkem stejného pohlaví anebo jako rozvedení a znovu sezdání.

Nuž kresťan nemá “odmietat” nikoho, o to ale autorom zrejme neide.

Pletú sa tu tri veci:

- sloboda svedomia,
- “láska, vernosť a vzájomná starostlivosť zodpovedne prežívaná” a
- dozrievanie Božích prikázaní resp. ich interpretácií cirkevnými autoritami.

Čo sa týka slobody svedomia jednotlivca, môj otec (mal doktorát z cirkevného práva) mi kedysi ako teenagerovi túto dilemu — svedomie vs prísne cirkevné predpisy vo veciach sexuálnej morálky — ilustroval na pomerne nekontroverznom príklade povinnej návštevy nedeľnej omše. Výnimku má každý chorý, starý, ak je najbližší kostol príliš vzdialený atď. To ale musí konkrétny veriaci sám rozhodnúť, či sa na neho taká výnimka vztahuje, lebo paušálne Cirkev nemôže definovať kto je taký starý, chorý, aká vzdialenosť ťa oslobodzuje (aj to závisí na tvojom veku, či máš bicykel, auto atď). Je preto jasné, že Cirkev nemôže vymenovať všetky prípady, ktoré oslobodujú z apriornej normy, musí ostať miesto pre hlas svedomia. Cirkev toto svedomie iba informuje (pozri aj KL č.7).

Teda sloboda svedomia znamená nanajvýš to, že v mojej situácii nie som schopný držať sa cirkevného predpisu.² Neznamená to ale že mám právo požadovať zmenu prikázaní či cirkevných predpisov, alebo dokonca *agitovať*, aby aj iní, v mne neznámych situáciách, si takto paušálne prisvojovali výnimku. [A samozrejme, pre kresťana musí vždy platiť, že Boh je tou najvyššou inštanciou, ktorá nakoniec rozhodne, či naozaj ide o hlas informovaného svedomia, alebo iba o výhovorku z pohodlia či iného nižšieho motívu.]

Podobne aj kňazovi ostáva často iba odvolanie sa na slobodu svedomia keď sa v situáciách, na ktoré cirkevné predpisy nemožno jednoznačne aplikovať, musí rozhodovať či dať rozhréšenie, či — čo je dnes častejšie — sviatosť eucharistie ľuďom, o ktorých si myslí, že splňujú (b), ale o ktorých vie,

² Napríklad, lebo striktné zriekanie sa anti-koncepčných prostriedkov psychologicky zat'ážuje až k možnému rozpadu moje manželstvo, alebo že som požiadal o anuláciu cirkevného sobáša, nebol som ale schopný presvedčiť tribunál o mojej duševnej indispozícii keď som povedal to osudové “áno”, alebo moja homosexuálna orientácia je daná mojimi génami, proti ktorým som bezmocný. Konkrétnejšie sa k týmto trom dost' typickým — a pre mnohých katolíkov vrátane ich kňazov pálčivým problémom s antikoncepciou či spolužitím (heterosexuálnym alebo homosexuálnym) mimo sviatosťné manželstvo — ešte vrátim.

že nespĺňujú, a nemôžu si ani zodpovedne sľúbiť, že budú splňovať, (c). A zasa nič celkom iné, čo so slobodou svedomia iba okrajovo súvisí, je ak kňazi *výnimku paušálne požadujú vo vyhláseniach*. K tomu viac v komentári k jednému bodu vo “Výzve k neposlušnosti”.

5. *Není možné, aby církev kázala smíření s Bohem, aniž by svým vlastním jednáním vytvořila předpoklady ke smíření s těmi, na kterých se provinila: násilím, upíráním jejich práva, převrácením biblické zvěsti svobody do přísné morálky bez milosrdenství.*

S tým, samozrejme možno iba súhlasiť, obzvlášť ak sa to má vzťahovať na nezodpovedné a necitlivé zachádzanie s obetami pedofílie a pederastie zo strany cirkevných predstaviteľov v minulosti.

6. *Boboslužba nesmí ustrnout v tradičních formách. ... Jenom tehdy, když slavnost víry (eucharistie) zahrnuje konkrétní životní situace lidí, dosáhne církevní poselství až k lidem.*

S tým tiež treba súhlasiť.

[Hoci ako starec, ktorého náboženské zážitky (*religious experience*) boli sprostredkované Tridentskou omšou, si tu dovoľím tiež jednu “rebelantskú”, trochu sarkastickú, otázku: Ktorá liturgia lepšie “dosahovala cirkevné poslanstvo až k ľudom”?

(i) Tam, kde kňaz *slúžil* omšu, *kázal* — to jest do liturgie vnášal vlastné myšlienky a slová — *iba raz* (niekedy ani to nie - tichá omša) a stredom pozornosti veriacich bol svätostánok s eucharistiou na centrálnom mieste ako v minulosti?

Alebo

(ii) Tam kde kňaz *neslúži* omšu, ale *slávi* eucharistiu (alebo oslavuje; napríklad angličtina má pre oboje iba jeden výraz *celebrate*), ktorá však je skrytá počas omše niekde po boku v ústraní a *stredom pozornosti je pastor*, ktorý na začiatku víta veriacich, (akoby tam boli prišli kvôli nemu a nie kvôli eucharistii), a káže, najčastejšie číta, *trikrát* — pred omšou, po Evanjeliu a po omši, ako to je na našej fare v Kolíne?]

Výzva k neposlušnosti - Text Výzvy

Pfarrer-Initiative z 9.6.2011

(www.pfarrer-initiative.at/ slovenský preklad <http://reformacirkvi.blogspot.de/2012/01/vyzva-k-neposlusnosti-text-vyzvy.html>).

Ide tu naozaj o “pikantný” dokument, preto sa k nemu vyjadriť obsérnejšie. Zasa citujem v kurzíve/italics:

Dlhodobá ignorácia požiadaviek na realizáciu cirkevných reforiem rímskou kúriou, ako i nečinnosť biskupov, nám nielen dovoľuje, ale v našom svedomí nás priam vyzýva k samostatnému konaniu.

Žaloudek: “Apeluji na všechna zainteresovaná místa: Povolte konečně diskuse, povolte svobodu myšlení, možnost otevřené, kultivované polemiky.” To znie dosť bombasticky. Pritom mu nik nebráni — v otvorenej spoločnosti to nie je v nikoho moci, najmenej Vatikánu a hierarchie — slobodne vyjadriť svoj názor či diskutovať o čom chce na svojej internetovej stránke, na www.teoforum.sk a zrejme aj na iných fórach! K slobodnému mysleniu ale patrí aj pripustiť možnosť, že nie každý chce s každým polemizovať na úrovni, ktorá vyhovuje iba vyzyvateľovi do polemiky.

Porovnaj s “Dlhodobá ignorácia požiadaviek na realizáciu nami navrhovaných zmien (právneho/daňového) systému v našom štáte, nám nielen dovoľuje, ale v našom svedomí nás priam vyzýva k samostatnému (protiprávnemu/protidaňovému) konaniu.” Ktorá stabilná organizácia, ktorý fungujúci štát — ak im ide, či malo by ísť, o dobro *všetkých* členov, občanov štátu, nie iba vyzyvateľov k neposlušnosti — príjme takto formulovanú výzvu ako prejav dobrej vôle na ktorej by sa dala konštruktívne stavať vzájomná dôvera?

2. *Luďom dobrého úmyslu nebudeme brániť v tom, aby prijali eucharistiu. To platí predovšetkým pre rozvedených a znovu zosobášených, ako i pre členov iných kresťanských cirkví a v niektorých prípadoch i pre tých, čo z cirkví vystúpili.*

Predovšetkým, nie je mi jasné ako má kňaz rozoznať či prijímajúci je “dobrého úmyslu”. Taktiež v cirkevnom práve, pokiaľ viem, niet “rozvedených a znovuzosobášených”. Zrejme im ide iba o rakúske (a nemecké) zákony. Alebo to chcú vzťahovať aj na tých čo sa x-krát zosobášili a zasa rozviedli v Las Vegas? [Bývalý nemecký prezident *Christian Wulff* dokonca požadoval na samotnom pápežovi, (v prejave pri jeho nedávnom prílete do Nemecka) aby povolil “rozvedeným znovuženatým” katolíkom (čo bol aj jeho prípad) pristupovanie k sviatosti eucharistie. Pápež samozrejme nereagoval; reagoval Nieкто iný — ako by povedala moja stará mať — a o pár mesiacov Wulff prestal byť za dramatických okolností prezidentom.] Malo by viac zmyslu, a nemalo by to nič spoločné s neposlušnosťou, keby sa signatári prihovárali za menej prísne posudzovanie anulácií manželstiev cirkevnými tribunálmi v Rakúsku a inde. Nakoniec “dôvody psychologického rázu” je dosť široký a ohybný pojem.

Podobne, z Cirkvi vystúpiť (to jest neplatiť štátom vyberanú cirkevnú daň) možno iba v nemecky hovoriacich (a tradíciou pridružených) krajinách. Prečo sa signatári nezasadzujú skôr za to, aby sa

tento prežitok *nemeckej* minulosti zrušil, aby došlo k naozajstnej odluke cirkvi od štátu, ako napríklad v USA, Austrálii, kde sa štát nepletie do toho odkiaľ má Cirkev svoje financie. Snaha o toto zrušenie by bolo skôr v ich kompetencii a pritom by sa to ani netýkalo svedomia signatárov, iba ich peňaženky.

A teraz už k slobode svedomia, o ktorej som povyššie písal, že sa k nemu niekedy musí utiekať i kňaz v neštandardných situáciách. Ak však ide o takéto paušalizovanie ako v tejto Výzve — kde sa explicitné *definujú* situácie kde kňaz môže, či dokonca má, prekročiť cirkevné predpisy — tak tu už neide o slobodu svedomia ale o “slobodu”, presnejšie *záväzok* podpisovateľov, porušiť zákon, ktorého ochrancom má byť kňaz zo samého svojho povolania.

Eucharistia — tak ako ju (ešte?) chápe Katolícka cirkev — nie je *Abendmahl*, večera, ktorú z “pohostinnosti” môže kňaz ponúknuť komukoľvek (a prístup k nej celkom určite nepatrí medzi “ľudské práva”, ktorých sa možno domáhať).³ Na jednom austrálskom *online* diskusnom fóre sa ma jeden dobromyseľný ateista pýtal či transsubstanciáciu — premenu chleba a vína na Kristovo telo a krv — v ktorú katolíci veria netreba chápať iba symbolicky. Vtedy som napísal niečo ako, že ak napíšem \$100 na kúsok papiera tak to predstavuje *symbol* hodnoty, keď to však je napísané na bankovke, ktorú vydala *Reserve Bank of Australia*, tak to predstavuje *skutočnú* hodnotu. Nuž ak sa na vec takto laicko-naivne dívame, tak katolícky kňaz je akoby “zamestnancom štátnej tlačiarne” (Cirkvi), s prístupom k “tlačiarňam bankoviek” (hodnot predstavovaných eucharistiou). A ak sa zaväzuje rozdávať sv. prijímanie aj všetkým “rozvedeným a znovu zosobášeným, ako i členom iných kresťanských cirkví a v niektorých prípadoch i tým, čo z cirkvi vystúpil”, je to akoby tento zamestnanec tlačil a prideloval bankovky podľa vlastného úväzku, čo by pochopiteľne nebolo milé tým, ktorí sú zodpovední za riadne fungovanie štátu.

Toto prirovnanie, pravda, nedáva zmysel ak eucharistiu chápeme iba ako symbol, ako *Abendmahl*, ktorého sa môže zúčastňovať každý kresťan dobrej vôle, teda vrátane protestantov, ako to napr. požadoval od Benedikta XVI. Dr. *Nikolaus Schneider*, predseda *Rady Evanjelických Cirkví* (EKD) v Nemecku počas pápežovej nedávnej návštevy ⁴. Nevieť však, ako by aj v takomto, *Abendmahl*-chápaní eucharistie mal postupovať pastor voči tomu, kto pristupuje k sv. prijímaniu s *otvoreno-uzdorovivým prejavom*. A tu je nakoniec jedno, či som prepásaný stužkou, ktorá hlási, že som hrdý na to, že žijem v homosexuálnom vzťahu, ako to raz spravili kardinálovi *George Pellovi*, vtedy ešte melbournskému arcibiskupovi, alebo ktorá hlási trebárs, že som suseda nakopal zo zlosti a nie je mi to ľúto.

Mne tu neide o to argumentovať *pro* alebo *contra* takto uľahčeného, *Abendamahl*-chápania eucharistie; ozaj nemám pre to dostatočné teologické znalosti. Išlo mi iba o to upozorniť na *rozdiel* medzi súčasným katolíckym a prípadne možným v budúcnosti, bližším k protestantskému, chápaním. Nakoniec pred povedzme päťdesiat rokmi oveľa menšie percento účastníkov na omši pristupovalo k sv. prijímaniu, než ako to je dnes. Výnimocní boli tí čo pristúpili k sv. prijímaniu a nie tí, čo ostali sedieť, počas “masového” pristupovaniu k nemu, ako to je dnes. Možno aj to robí psychologický nátlak na domáhanie sa eucharistie, lebo “veď som ináč dobrý kresťan”. Aj postenie pred prijímaním ako podmienka je zmiernené resp. zrušené. Takže v istom zmysle môžeme už dnes hovoriť o uvoľnenejšom prístupe k eucharistii, hoci principiálne Cirkev nič nezmenila na tom ako má katolík chápať eucharistiu.⁵

Nevieť, aké sú prepoklady pre to aby sa mohli zmierniť podmienky prístupu k sv. prijímaniu (katolík v stave milosti posväcujúcej), viem však, že by išlo o *zmeny zasabujúce do samej podstaty sviatosti*, a to môže prísť — pokiaľ sa nechceme zriecť toho podstatného, čo Katolícku cirkev vyčleňuje

³ V tejto súvislosti ma napadá veľmi dojemná modlitba, ktorú v rádiu Lumen vždy vsúvajú, počas prijímania pri vysielaní sv. omše, pre tých, ktorí nemôžu pristúpiť k prijímaniu, pričom sa nevraví explicitne, že je to určené iba pre tých, “v stave milosti posväcujúcej”, ktorí omšu počujú z rádia či internetu.

⁴ Jeden americký kňaz dokonca pripustil aby sa podávalo sv. prijímanie na pohrebe aj muslimským príbuzným zosnulého katolíka, “lebo si prišli preň z úcty k zosnulému” (<http://catholicaction.com/cardinalburke/2012/06/07/choose-divine-love/>).

⁵ Zmeny po II. Vatikánskom koncile mnohí veriaci začali postupne chápať ako de facto príklon ku komunitárnemu, *Abendamahl*-chápaniu eucharistie, aj keď to zrejme nebolo úmyslom iniciátorov “inflácie”. Napríklad v Innsbrucku veriaci hromadne bojkotovali sv. prijímanie, keď ich kňaz konkrétne upozornil, že by k nemu mali pristupovať iba keď sú v stave milosti posväcujúcej, <http://kath.net/detail.php?id=36313>.

spomedzi ostatných kresťanských cirkví — iba priamo od pápeža resp. ním splnomocnených. A nie z trucu podpisovateľov nejakej výzvy.

My starší Európania, ktorí sme stratili Tridentskú (latinskú) omšu (napriek nedávnomu *motu proprio* z roku 2007), sme smútili ale prijali sme to lebo to prišlo zhora nie od “vyzývateľov”. Možno aj iné veci — “eucharistia light”, zrušenie celibátu u kňazov, svätenie žien, aktívnych homosexuálov oboch pohlaví atď — budeme aj my musieť prijať, ale zase iba ak to príde od kompetentných.

3. *V nedeľu a vo sviatok nebudeme celebrovat' viacero omší a nebudeme povoľovať slúženie omší kňazom, ktorí sú na cestách, ako ani tým kňazom, ktorí sú miestnemu spoločenstvu cudzí.*

Nuž toto hovorí samo za seba, že Výzva má predovšetkým sebaslužný účel (*self-serving purpose*). Zaplat' Pán Boh, že kňazi, ktorých som zažil v časoch stalinizmu takto nepremýšľali; v nedeľu slúžili v Bratislave jeden kňaz aj tri omše. Pravda, existovali aj tiché sväté omše, kde kňaz nebol nútený, obzvlášť ak na to nemal, aby kázal. Tí kňazi niekedy mali problémy veriacim vysvetľovať prečo Cirkev to či ono nepovoľuje, nikdy ich však nenapadlo “nepovoľovať” nič, čo súvisí s ich kňazským povolaním, iba tak, z vlastnej ľubovôle.

4. *V budúcnosti budeme nazývať slávenie liturgie božieho slova s udeľovaním sv. prijímania ako "nekňazskú eucharistickú slávnosť." Takto budeme svätiť nedeľu v tejto dobe nedostatku kňazov.*

Kňazi svätici nedeľu “nekňazskou eucharistickou slávnosťou” namiesto slúženia nedeľnej sv. omše? To je niečo nové. Veriaci zhromaždení (v kostole) za neprítomnosti kňaza, akokoľvek sa to nazýva, nie je samozrejme nič nového. Ani to, že veriaci nemajú povinnosť zúčastniť sa nedeľnej sv. omše, ak im to nie je možné (pozri vyššie v súvislosti so slobodou svedomia). Nová je iba vzdorovitá forma akou to tu je podávané.

5. *Zákaz kazateľskej činnosti pre kompetentne vzdelaných laikov a učiteľov či učiteľky náboženstva budeme ignorovať.*

Vypuklé tu je *ignorovanie* (zákazu prichádzajúceho od cirkevnej vrchnosti, najskôr biskupa), ak signatári *Výzvy* uznajú dotyčného/dotyčnú za “kompetentne vzdelaných” pre to, aby kázali počas sv. omše, alebo vyučovali deti katolíckeho náboženstva. Takéto ignorovanie cirkevných autorít sa už bohužiaľ dávno viac menej deje, aspoň čo sa

týka “kompetentného” vyučovania náboženstva. Výsledky vidno ak porovnáme dnešnú návštevnosť kostolov (v Nemecku, Austrálii atď) s návštevnosťou v minulosti, keď takéto ignorovanie nebolo možné. Toto, samozrejme, nesvedčí o tom, že by sa malo vracať k vyučovaniu náboženstva z minulosti, iba o tom že vtedajší kňazi a katechéti lepšie vedeli prispôbiť (nie však podriaďiť) duchu *svojej* doby vyučovať než dnešní ktorí pokrok definujú ako to, s čím prišla generácia 68 (*Achtundsechziger, flower generation*). Nápravu nepoznáme, iba si trúfam povedať, že — aby som sa vrátil k svojej obľúbenej metafore — spočíva v nahradení “logaritmických pravitok počítačmi” a nie v zahodení, či svojvoľným predefinovaní, “logaritmov”.

6. *Budeme sa zasadzovať o to, aby každá farnosť mala svojho duchovného vodcu: muža alebo ženu, ženatého alebo slobodného, či už vo funkcii úradnej, t.j na plný úväzok, alebo vo funkcii dobrovoľníka. Nebudeme podporovať zlučovanie farností, ale presadzovať nový kňazský obraz.*

Ak sa chcú zasadzovať, aby každá fara (zasa zrejme po odmietnutí biskupovho návrhu zlučovania) mala svojho duchovného vodcu “na plný úväzok” (teda plne plateného) tak (obzvlášť ak sa nejedná o kňaza), musia ho/ju aj finančne zaistiť. Alebo si myslia, že to budú robiť veriaci z vďačnosti za privilegium mať duchovného vodcu, ktorý vyzýva k neposlušnosti voči Cirkvi?

Niečo iné je ak by išlo iba o (plateného či neplateného) administrátora/administrátorku — teda nie “duchovného vodcu”, ktorý sa hraje na kňaza — ktorý/á by sa staral/a iba o formálny beh administratívnej a spoločenskej jednotky bez farára, či už ju nazvať farou alebo nie. Jestvujú rôzne možnosti ako udržovať beh takejto “fary bez kňaza” bez toho aby sa musel mazať rozdiel medzi vysväteným kňazom a laickým “cirkevníkom”. Nedeľné omše aj vo vzdialenejších miestach sú dnes kde-komu prístupnejšie než v minulosti (auto, verejná doprava). Alebo aj nedeľné omše bez kňaza sprostredkované cez televíziu obrazovku (internet) či plátno. Hoci to je profánne prirovnávanie, zo skúsenosti s takýmto veľkoplošným premietaním dôležitých medzinárodných futbalových zápasov vieme, že u zúčastnených môžu vytvoriť atmosféru nie nepodobnú tej na štadióne.

Nuž to len tak, môj pravdepodobne naivný návrh na zachovanie striktného rozdielu medzi laikom a *vysväteným* kňazom, či už je platený Cirkvou, ale

bo sa vie sám postarať o svoje živobytie, čo, obávam sa, bude v budúcnosti stále potrebné: Je to ideál, možno už neuskutočiteľný, kňaza, ktorý vo svojom kňazstve vidí poslanie a nie existenčné zaistenie, ktoré si vie sám zaobstaráť. Celibátny kňaz, ktorý povedľa občianskej zárobkovej činnosti venuje čas, ktorý mladý ženatý musí venovať rodine, pastoračnej a evanjelizačnej činnosti. Opakujem, asi naivný ideál, ale takto sme sa s úctou dívali na "tajných" kňazov počas ČSSR.

7. Budeme využívať každú verejnú príležitosť k tomu, aby sme šíрили myšlienku pripustenia žien ku sväteniu, ako i povolenie, aby ženatí kňazi mohli slúžiť omšu. Považujeme ich za Boží dar, za kolegynne a kolegov v duchovnej službe ľuďom.

Šíriť myšlienky patrí k základným právam v našej západnej spoločnosti, iba k nim nepatrí právo byť považovaný za lojálneho člena inštitúcie, organizácie, politickej strany, atď, ak šírim myšlienky, ktoré sú pre túto inštitúciu, atď neprijateľné už z akýchkoľvek dôvodov. Neide totiž o "pripúšťanie žien k sväteniu" ale o *principiálnu zmenu v "definícii" sviatosti*, zmenu, ktorá — akokoľvek raz teologicky opodstatnená — musí prísť zhora. Ak by si každý mohol určiť podmienky udeľovania sviatostí podľa ľubovôle, tak by sa Katolícka cirkev musela radikálne zmeniť, bez ohľadu na to, či by takou zmenou aj stratila na svojej kresťanskej podstate. Jesto veľa argumentov pre zmenu sviatosti kňazstva tak, aby bola prístupná aj pre ženy, aj proti. Ich teologickú hodnotu a presvedčivosť neviem posúdiť a bolo by celkom pochopiteľné ak by profesionálni teológovia odbornými argumentami bombardovali kompetentné miesta v Ríme, napriek oficiálnemu zákazu o tom diskutovať na verejných fórach. To je niečo celkom iné ako "využívanie každej verejnej príležitosti" k demagogickému šíreniu myšlienky ako prejav neposlušnosti.

Mnohí ženatí kňazi (napríklad grécko-katolícki) môžu slúžiť omšu, takže o to tu neide. Signatárom *Výzvy* zrejme ide o to aby tým, čo zložili celibátny sľub a nedokázali ho dodržať, nielen nebolo nič zazlievané, ale aby mohli ďalej pokračovať v svojej kňazskej činnosti "ako by sa nechumelilo".

Ináč by vyznela *Výzva* ak by namiesto neposlušnosti napríklad nastojala na uvoľnení podmienok pre dišpenz, teda oslobodenie od celibátného sľubu. Dišpenzovaný kňaz sa môže oženiť a mala

by mu byť daná príležitosť byť činný v cirkevnom spoločenstve, aj keď nie ako Cirkvou uznaný (a platený) kňaz. Nemám právo súdiť toho, kto nedodržel sľub, ktorý by som ani ja nebol mohol dodržať, predsa si však myslím, že dišpenz by nemal rozmazať rozdiel medzi tými, ktorí dokázali a tými, ktorí nedokázali dodržať sľub.

Keďysi "vyskočený kňaz" bol spoločensky odstavený, dnes ho spoločnosť nesúdi. Mnohým však — a som si istý že to je z nich menšina — to nestačí a tak namiesto priznania si zlyhania v nezávideniahodnej situácii kritizujú Cirkev, často otvorene v médiach. Tým okrem iného znevažujú aj tých staročných kňazov (ja verím že ich je ešte väčšina ⁶) ktorí neľahký sľub celibátu hrdinsky dodržiať až do pokročilého veku, často aj preto, že ho skladali už v zrelšom veku.

Otázka povolenia svätenia ženatých mužov, kauza *viri probati* — teda už starších mužov s odrastenými rodinami, s občianskou kvalifikáciou, (ktorá im zaisťuje existenčné zaistenie) s "nadstavbou" nejakých teologických, štúdií — sa zdá schodnejšou, s väčším úspechom ak sa bude tlačiť na Rím, než s sebedomne "vyskočenými" kňazmi či dokonca kňazkami. A potom sú tu ešte diakoni, kde by sa skôr ako u kňazov malo dať hovoriť o uvoľnení podmienok, rozšírení prístupovosti bez toho aby sa radikálne menila tradícia.

Okrem toho solidarizujeme s tými kolegami, ktorí kvôli uzavretiu sobáša nemôžu vykonávať kňazskú službu. Solidarizujeme však i s tými, ktorí napriek vzťahbu naďalej vykonávajú svoj kňazský úrad. Obidve skupiny počúvajú hlas svojho svedomia, tak ako to konáme i my týmto protestom. Vidíme v nich, podobne ako v pápežovi či v biskupoch, "našich bratov." Čo má znamenať výraz "spolubrat" nevieme. Jeden je náš majster - my všetci sme bratia a sestry. Medzi kresťankami a kresťanmi by sme sa mali len takto nazývať.

Nuž každý kresťan musí v každom inom, obzvlášť kresťanovi, aj keď sa ukázal slabým, vidieť brata/ sestru, ale o to im tu asi neide. Pokiaľ im ale ide o to hádzať do jedného vreca pápeža s tými, ktorí verejne porušujú cirkevné predpisy a sľuby, ktoré dali, to netreba komentovať. Ináč k zneužívaniu pojmu hlas svedomia na zdôvodnenie *manifestačnej neposlušnosti* (na rozdiel od pokorného priznania si osobnej indispozície či zlyhania) som sa už bol vyjadril.

⁶ V USA vraj ani niej 50% celibátnych kňazov celibát aj naozaj striktnie dodržiava (<http://ncronline.org/blogs/examining-crisis/secret-sex-celibate-system>).

Výzva (slovenského) Teologického fóra za obnovu cirkvi z II.3.2012.

(www.teoforum.sk/?id=34&view_more=1003).

Človeku, ktorý si prečítal predchádzajúcu *Výzvu k neposlušnosti* a *Memorandum*, musí táto *Výzva Teologického fóra* (stručne *Teofóra*) svojou slušnou a tolerantnou formou prísť ako závan čerstvého vzduchu do neľahkej debaty o tom, ako by Cirkev mala ideálne vyzerat' do budúcnosti a čo je z toho realizovateľné bez toho aby zradila seba samú; dve veľmi odlišné kritéria, ktoré obe treba mať na pamäti, nie však si ich pliesť, ako to robia horúce hlavy na oboch stranách kontroverzie. Áno, obsahom aj táto *Výzva* zrejme čerpá z dvoch nemeckých predloh, ku ktorým som sa tu už obšírne vyjadril, predkladá ich však ako príspevok do prepotrebnej diskusie. Doslova tam znie "predkladáme za Teologické fórum niekoľko téz na diskusiu i následnú realizáciu" a aj keď nie je jasné či "následnú realizáciu" rozumia svojvoľne, vzdorovito ako napríklad tí vo *Výzve k neposlušnosti*, alebo ako, hociako úpenlivý *apel* na tých ktorí nesú zodpovednosť za Katolícku (to jest celosvetovú, nielen slovenskú, rakúsku či nemeckú) cirkev. A nie ako ultimátum, ktorým možno v kríze sa nachádzajúcu staručkú, jeden a pol tisícročnú, inštitúciu ... skoro som napísal vydierať. Aspoň tak som tomu rozumel.

V roku 2006 som bol osobne na posedení v miestnosti *Teofóra* na Štefánikovej a mal som česť poznať P. Karola Moravčíka aj Dr. Imricha Sklenku, zakladateľov a podľa všetkého duše celého projektu. Ich *Ročenka* (2004/1), ktorú som tam dostal, na mňa urobila veľmi pozitívny dojem, aj keď — ako som vyrozumel — motiváciou je/bola politická teológia *Johann B. Metza* (1928), ktorá je ešte viac vzdialená mojej amatérskej expertíze ako iné prístupy k teológii. Takže som potom aj pochopil, prečo moje pohľady (*insights*) z filozofie prírodných vied (ktorá má k matematike bližšie ako k politike) ostali visieť vo vzduchu. Čo som napriek tomu z *Ročenky* mohol vyčítať bola vysoká akade-

mická úroveň analýz a diskusií iniciovaných *Teofórom*.⁷

Je preto škoda, že sa *Teologické fórum* (súdiac z toho, čo možno dnes nájsť na jeho webovej stránke) premenilo z objektívnej platformy pre takéto diskusie na tribúnu jednostrannej kritiky *statu quo* v Katolíckej cirkvi. Je faktom, že *Teofórum* nebolo nikdy v priazni konzervatívnych cirkevných predstaviteľov. Pravdepodobne ale práve tento obrat z akademického na aktivistické zameranie mal za následok že aj oficiálne naň bratislavský arcibiskup Mons. *Stanislav Zvolenský* (1958) zanevrel — podľa môjho laického názoru, príliš prísne. Požiadal iniciátora *Teofóra* a jeho *Výzvy* P. Karola Moravčíka aby sa od oboch dištancoval.

Nuž ja sa osobne domnievam, že sa malo viac prihliadnuť na *formu*, na ducha v akom je podávaná *Výzva Teofóra* v porovnaní s formou *Výzvy k neposlušnosti*, hociako jej aj táto poslúžila ako tematický zdroj. Arcibiskup Zvolenský zrejme tento rozdiel vo forme tak nevidel či neoceníl.

P. Karol Moravčík ako kňaz bratislavskej diecézy správne nevidel iné východisko ako poslúchnuť. V jeho reakcii "Koniec a začiatok" (http://teoforum.sk/?id=47&view_more=1099) to oznamuje, aj keď trochu "galileovsky" (*eppur si muove*).

P. Moravčíka som stretol iba raz, poznám ho a vážim si ho teda skôr iba z jeho napísaného slova. Viac neviem ani nechcem povedať, iba azda to čo som kdesi napísal v súvislosti s arcibiskupom *Róbertom Bezákom*: Minulé storočie dalo Cirkvi dvoch (mimo iných) nekonvenčných mysliteľov: *Teilharda de Chardin* a *Hansa Künga*. Obaja patria k významným predstaviteľom duchovného dedičstva dvadsiateho storočia, obaja boli kňazi a dostali sa do nemilosti ich Cirkve. Ten prvý toto tíško prijal, nereptal, teda nie verejne, až mu čas (veriaci povie že Prozreteľnosť) dal za pravdu. Druhému asi čas tiež dá za pravdu, ale zostane po ňom pachuť zatrpklého a trucujúceho, do vlastného génia zahľadeného starca.

⁷ *Johann B. Metz* je často považovaný za "praotca" teológie oslobodenia (*liberation theology*), ktorej zasa otcom je *Gustavo Gutiérrez* (1928), a tohoto osobný priateľ a žiak, regensburgský biskup (teraz už arcibiskup) *Gerhard Ludwig Müller* (1947) bol 2. júla 2012 menovaný pápežom za nového prefekta *Kongregácie pre náuku viery* (táto v minulosti, keď jej prefektom bol terajší pápež nemala protagonistov teológie oslobodenia veľmi v láske). Mohlo by sa vari pripočítať k dobru nového prefekta aj to, že *Spoločnosť sv. Pia X* o ňom nepíše veľmi lichotivo (www.sspix.org/miscellaneous/mulling_over_archbishop_mueller_7-9-2012.htm). Nový prefekt *Kongregácie* je teda blízkym osobným priateľom aj pápeža aj otca teológie oslobodenia. Toto je možno svetlý bod nádeje, že sa niečo pohlo ... možno však som zasa iba naivne optimistický. A možno nakoniec niektoré myšlienky propagované v starej *Ročenke Teofóra*, ktorej podtitul znie "Inšpirácie politickou teológiou", sa ukážu ako prorocké.

Vyhlásenie kňazov a diakonov freiburgskej arcidiecézy

“*Wiederverheiratet Geschiedene in unserer Kirche*” (Znovuzosobášení rozvedení v našej Cirkvi) z mája 2012

(www.memorandum-priester-und-diakone-freiburg.de/?page_id=273)

Toto je monotematické vyhlásenie neposlušnosti, závažné azda iba tým, že freiburgským arcibiskupom je Dr *Robert Zollitsch*, predseda *Nemeckej biskupskej konferencie*. Z textu: “Svojím podpisom vyjadrujeme, že v našom pastorálnom jednaní s znovuzosobášenými rozvedenými sa necháme riadiť milosrdnosťou ... V našich cirkevných spoločenstvách bude sa s našim súhlasom podávať prijímanie znovuzosobášeným rozvedeným ... Sme si vedomí, že týmto postupujeme proti súčasne platným cirkevným predpisom”. Nuž toto som už komentoval na štvrtnej strane.

Ešte spomeniem tri americké kontroverzie:

Doktrinárne vyšetrowania (*Doctrinal Assessment*) Kongregáciou pre náuku viery americkej **Leadership Conference of Women Religious** (LCWR), ktorá združuje 80% mníšok v USA.

Začalo ešte v roku 2009 jeho závery však boli uverejnené v apríli 2012. Bol menovaný jeden americký arcibiskup, ktorý má dozerať nad potrebnými zmenami v stanovách LCWR, ich programoch a afiliáciach tak aby bližšie odpovedali “cirkevnému učeniu a disciplíne”. Tento zásah Svätej stolice, ktorý mnohí vidia ako necitlivý, vyvolal veľkú nevôľu u predstavených mníšok a ich sympatizérov, pokiaľ to však môžem posúdiť nemá to priamy dopad na situáciu na Slovensku.

Ďalší je prípad sestry **Margaret A. Farley**, známej americkej teologičky, autorky knihy “Iba láska: náčrt kresťanskej sexuálnej etiky” (*Just Love: A*

Církevní tresty mají jediný dnes praktický dopad - jsou mediální reklamou pro postiženého, jeho knihy se pak mnohem lépe prodávají a veřejnost se více zajímá o jeho názory. Názorové spory už nelze řešit „zákazy“, nýbrž diskusí a argumenty.

Tomáš Halík,

<http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=3770>

Frame-work for Christian Sexual Ethics, Continuum 2008). Kongregácia pre náuku viery v júni 2012 vydala ku knihe oznámenie (*notification*), v ktorom sa konštatuje, že kniha obsahuje závažné problémy a nezodpovedá sa s učením Magistéria. Na čo Farley:

“Nepopieram úsudok, že niektoré časti knihy nie sú v súlade so súčasným katolíckym učením. Môžem iba vysvetliť, že účelom knihy nebolo predstaviť súčasné oficiálne učenie Cirkvi, ale ani nebola namierená špeciálne proti nemu. Išlo o celkom inú vec.”

Catholic Theological Society of America protestovala proti tomuto odsúdeniu práce sestry Farley.⁸ Ako to jeden z nich povedal, teológovia nevidia a nepredkladajú svoju prácu ako oficiálne učenie Cirkvi ale ako výskum možných kresťanských postojov, či už si ich Cirkev (niekedy v budúcnosti) osvojí alebo nie. Bohužiaľ, málokto katolík, ba aj biskup, si tento rozdiel uvedomuje.

Prípad sestry **Elizabeth A. Johnson** (1941), tiež jednej zo známych katolíckych (feministických?) teologičiek USA, je ešte vypuklejší. Ilustruje nedorozumenia vznikajúce z tohoto nerozoznávanie rozdielu medzi učiteľským úradom Cirkvi a úlohou *vedca* (nie nutne učiteľa pre široké masy katolíckych veriacich), ktorý sa musí snažiť o objektívny pohľad pri racionálnej analýze svojich tém, vrátane filozoficko-teologických. Jej populárnu knihu “Pátranie po živom Bohu” (*Quest for the Living God*, Continuum 2007, 2011) pred rokom odsúdil Výbor pre doktrínu Konferencie Americkej biskupov USA (*The Committee on Doctrine of the United States Conference of Catholic Bishops*), nie však vaticánska Kongregácia pre náuku viery (možno preto americkí biskupi ani nevolajú po disciplinárnych opatreniach?), lebo vraj “podrýva Písmo sväté a vieru tých, ktorí veria Písmu”.

Nečítal som knihu, ani Stanovisko Konferencie americkej biskupov, iba som si všimol ich poslednú výtku ako ju podáva John L. Allen (<http://ncronline.org/news/spirituality/us-bishops-blast-book-feminist-theologian> a <http://ncronline.org/news/johnson-bishops-condemnation-came-without-discussion>): “Na záver sa v prehlásení biskupov vraví, že základný problém Johnsonovej knihy spočíva v tom, že ‘neberie vieru Cirkvi ako východzí bod.’” Nuž toto ako by potvrdzovalo, že si biskupi naozaj pletú svoj učiteľský úrad s akademickým výskumom, kde predsa nemožno vychádzať z

⁸ Samozrejme, pre *New York Times* je toto, ako to Nemci povedia, *gefundenes Fressen*. (www.zosity-humanistov.sk/2012/06/vatikan-karha-mnisku-za-knihu-o-sexualite/)

toho, k čomu racionálnou a vecnou analýzou chcem (či nechcem) dospieť! Biskupi ako by nerozumeli tomu, čo sa po anglicky volá *begging the question*.

Tieto dva nedávne príklady amerických autorov (je ich viac, hoci sa zdá, že v poslednej dobe *Kongregácia pre náuku viery* zasahuje menej ako v minulosti) dobre ilustrujú to čo tu chcem zdôrazniť: Podľa môjho názoru, Cirkev ako inštitúcia

(a) má právo *požadovať lojalnosť u svojich kňazov* (ku ktorým má nielen “zamestnanecký” vzťah, ale aj vzťah, ktorý plynie z ich katolíckeho svätenia) a v menšej miere aj u laických veriacich,

(b) má právo *dbať o to, aby sa ako učenie katolíckej Cirkvi* (či už veríme alebo nie, že je permanentné, nemeniteľné) *nepredstavovalo niečo, čo je s ním v priamom* (teda nie iba videné z inej perspektívy) *rozpore*, a

(c) *vystríhať* ak si myslia, že niečo môže *poplieť nedostatočne informovaných/vzdelaných veriacich*,

(d) *nie však tak aby bránila katolíckym autorom publikovať vedecké práce*, diskutujúce, prípadne subjektívne preferujúce, rôzne možné prístupy k danej problematike, ktoré často sa môžu javiť ako protikatolícke iba tým, ktorí im nerozumia, ktorí nie sú oboznámení s pojmovým kontextom v ktorom sú analýzy či návrhy riešení podávané.

Ako metafora na vysvetlenie posledných dvoch bodov: Hoci som bol matematikom, nikdy som neučil matematiku na strednej škole, ale ak by som bol, riaditeľ školy či iný zodpovedný pedagóg by *mal právo mi vytknúť ako učím*, ak by to bolo tak, že by som poplietol žiakov, prípadne im matematiku celkom znechutil, *nemal by ale právo ma poučovať* čo je a čo nie je správne v matematike, keďže by pravdepodobne matematike ako takej rozumel menej ako ja.

Zhrnutie

Môj skromný príspevok k diskutovanej kontroverzii tu zhrniem do desiatich bodov iba heslovito načrtnutých, hoci každý si zaslúži niekoľkostranovú štúdiu, z pera veciznalejšieho než ja.

Prvý je abstraktný, vyjadrený mojou metaforou o logaritmoch a logaritmických pravítkach tu často opakovanou. Zopakujem, že v ňom ide o, často neľahké, umenie vedieť rozlíšiť čo je *principiálne*, nemenné, obyčajne dost’ abstraktne — často iba symbolicky — formulované, a čo je v kompetencii

lokálnej autority, biskupa, farára, *prispôbiť* okolnostiam, “duchu času”, ak to diktuje prezieravý a praktický (ak nepoviem zdravý) rozum. Viac to nebudem/neviem konkretizovať.

Druhým bodom je už tiež spomínaná potreba rozlišovať medzi *učiteľským* poslaním Cirkvi a jej predstaviteľov a *akademickou* činnosťou teológov ako som bol spomenul. S týmto súvisí i potreba rozlišovať medzi akademickou činnosťou a memorandami či výzvami. Tu ide o principiálne podobný rozdiel ako medzi tým keď profesor ekonómie či verejných financií *navrhuje* alternatívne daňové systémy a tým keby ten istý profesor *vyžýval* občanov daného štátu aby neplatili dane.

Tretím bodom je to, o čom som sa už dost’ rozpisal, totiž že ak treba pozmeniť podmienky platnosti niektorej sviatosti (eucharistie, kňazského svätenia, manželstva) toto musí ostať v kompetencii iba najvyššej autority, Magistéria, konkrétne pápeža. Ak sú v niektorých prípadoch naozaj silné dôvody pre to aby sa aj samotná “definícia” tej či onej sviatosti prispôsobila vonkajšiemu tlaku — a zdá sa, že naozaj sú — tak by tí, ktorí nielen pociťujú tento tlak, ale sa aj cítia zodpovední za situáciu vznikajúcu skostnatelným lipnutím na princípoch (teológovia, kňazi, prípadne i iní kvalifikovaní) mali *svojimi argumentami neustále obracať na cirkevných predstavených* až po Rím. A nie verejným rebelantstvom si zvyšovať popularitu medzi veriacimi, (či dokonca pred senzáciechtivými médiami). Toto je požiadavok plynúci nie natoľko z všeobecne kresťanských pohnútok (na ktoré sa rebelanti často odvolávajú) ale z *katolíckej* identity Cirkve, ktorá stojí a padá na *principiálnej* lojalnosti k pápežovi, jeho interpretácii Písma a Tradície.

Štvrtým bodom by bola pripomienka — ktorú si myslím málokto uvedomuje — že Rím a samotný pápež je pod tlakom nielen “zl’ava”, ale aj “sprava”: tými čo zamietajú logaritmy a tými, čo chcú zachovať nielen logaritmy, ale aj logaritmické pravítka, aby som sa vrátil k svojej metafore. Zl’ava sú toto rôzne hnutia à la “Wir sind Kirche” (*We are Church*) a autori rôznych “výziev”, sprava tí, ktorí aj keď formálne prejavujú lojalnosť k pápežovi (výnimkou tu zatiaľ je *Spoločnosť Sv. Pia X.*) krčovite lipnú na minulosti, na neflexibilných a vtieravých interpretáciach cirkevných príkazov a zákonov, bez ohľadu na akékoľvek poľahčujúce okolnosti. Podľa môjho silne subjektívneho názoru, tieto dva “mantinely”, zl’ava a sprava, aj Sv. Otcovi veľmi zužujú jeho “manévrovací priestor”.

Piatym bodom je apel nezužovať kresťanské kritéria na katolícke pri posudzovaní tých spoluveriacich s ktorých názormi z toho či onoho dôvodu nemôžeme súhlasiť. To znamená, že katolík má rešpektovať a *„vážiť si spolukresťanskosť“* nielen u členov nekatolíckych cirkví a spoločenstiev (neidem sa tu dotýkať kontroverzného dokumentu *Dominus Deus*) ale aj u tých veriacich, ktorí už z akýchkoľvek dôvodov sa necítia dobre v principiálnej podriadenosti Rímu, ak svoje odôvodnenie stavajú na úprimnej (hoci aj „nekatolíckej“) interpretácii Kristovho odkazu. Aj keď ich rebelantský hlas je často „protestantskejší“ ako u tradičných Protestantov.

Šiestym bodom je tu už diskutovaná aplikácia slobody svedomia v *konkrétnych najčastejšie striktno osobných* situáciach, teda nie sloboda vyzývať iných k neposlušnosti v situáciach paušálne definovaných. S týmto súvisí to, čo som rozvádzal v *Zamyslení* č. 5 (KL č. 33, September 2010) ako rozdiel medzi *európskou* (kontinentálnou) a *americkou* morálnou kultúrou ako to kedysi formuloval kardinál *Carlo Maria Martini*: Európan často berie ako *ideál*, o ktorý sa snaží, to čo Anglosas berie ako *predpis* ktorý možno iba dodržať alebo porušiť⁹. Tam som aj upozornil, že by sa tieto narážky — ak by mali byť propagované ako paušálne uprednostňovanie „európskeho“ proti „americkému“ prístupu k cirkevným príkazom — dali interpretovať ako „proportionalizmus“ pred ktorým vystríhal Benedikt XVI. Preto toto vysvetlenie, aj keď nie ospravedlnenie, ľudskej slabosti tu ani viac rozvádzať nebudem.

V tejto súvislosti by som spomenul dva špeciálne prípady, kde myslím bude treba aby Cirkev — teda Svätá Stolica, nie nejakí vyzývatelia — pozmenila svoj postoj. Jedna sa týka anti-koncepcie u cirkevne zosobášených manželov, druhá homosexuálov.

Čo sa týka prvej, mám na mysli ohromenie medzi katolíkmi, s ktorým bola prijatá v roku 1968 encyklika *Humanae Vitae*. Vtedy katolícki sociológovia, napríklad *Andrew Greeley*, predpovedali vyprázdňovanie kostolov na Západe, ktorého sme sa dnes, po polstoročí, aj dožili, aj keď nemožno asi dokázať priamu príčinnú súvislosť. Veľa bolo už na túto tému, *pro* i *contra*, napísané, ako u mnohých sa kondom stal akoby symbolom katolíckej identity, atď. Pre mňa je veľavýznamný fakt, že Benedikt XVI. v encyklike *Deus Caritas Est*, ktorej časť je venovaná aj sexuálnej láske (*eros*) nikde v bohatom zozname referencií nespomína *Humanae Vitae*, napriek tomu, že by to tam svojou témou patrilo.

A čo sa týka homosexuálov, *status quo* je ten, že katolík, ktorý bol geneticky takto postihnutý (viem, toto označenie je proti srsti homosexuálnych aktivistov) je nútený žiť v celibáte. Nemá hriech ak kradne ten, kto trpí kleptomániou a hoci ide o oveľa závažnejšiu genetickú odchylku, nemalo by sa podobne dívať na homosexuála, ktorý nevie žiť v celibáte? Homosexuál, ktorý žije s iným v trvalom zväzku — či už to svetské zákony označujú ako manželstvo alebo nie — ak je katolík by mal byť prijímaný ako rešpektovaný kresťan — aj keď mu je sviatosť eucharistie (zatiaľ?) neprístupná — na rovnakej úrovni ako heterosexuáli žijúci v trvalom zväzku, teda tzv. „rozvedení a znovuzosobášení“. Pre tých druhých existuje „dišpenz“ vo forme anulácie cirkevného sňatku, katolík homosexuálnej orientácie takúto možnosť ani teoreticky nemá.

Siedmym bodom je potreba explicitne si uvedomiť, že v Európe a Amerike či Austrálii už žijeme v *postkresťanskom svete*, že naše kresťanské predstavy, rituály, morálne zásady už nie sú *mainstream*, teda určujúcimi pre spoločnosť, aj keď sa to mnohým hodí takto predstievať. Dobromyseľne, stále častejšie ale aj preto aby sa mohla napádať súčasná Cirkev a kresťanstvo za „hriechy z minulosti“.

Napríklad svätenie nedele bolo niečo univerzálne v kresťanskej Európe, hoci pre židov a moslimov, s ktorými sdielame na Západe postavenie náboženskej menšiny, sú sväté sobota resp. piatok. Nemožnosť nakupovať v nedeľu je niečo, na čo sa v Austrálii už ani nepamätám kedy to platilo.

Ôsmym bod s týmto úzko súvisí. Totiž potreba pri verejných prejavoch — od biskupa až po spoločensky angažovaného katolíka — *striktno rozlišovať* či hovorí k spoluveriacim (napríklad v kostole) ako morálna autorita, alebo k širšej verejnosti (ktorá už dávno prestala prijímať cirkevných predstaviteľov ako a priori morálne autority).

Napríklad, ak sa hovorí o rozvedených a znovuzosobášených, o manželstve či registrovanom partnerstve medzi homosexuálmi či o iných variáciach, treba si explicitne uvedomiť, že vždy ide o

Kdesi som čítal, že Tomáš Akvinský často vystríhal kolegov pred zaujímavým pozíciou, ktoré stavajú Cirkev na posmech. *Ne fides rideatur*, v ravel, doslova „Nevystavujte vieru posmechu“. Toto ma dnes častejšie napadá v rôznych situáciach, naposledy aj v súvislosti s otázkami prefekta *Kongregácie pre biskupov* adresovaných emeritnému arcibiskupovi Bezákovi, ak sú autentické tak ako ich uverejnili na www.ta3.com/clanok/1002579/vatikan-sa-pytal-bezaka-aj-na-celibat-a-financovanie-arcidiecezy.html.

⁹ Nakonec ani nie každý študent, ktorý úspešne absolvuje vysokú školu dostal jedničku z každého predmetu. Aj pri Poslednom súde nie všetci dostaneme „jedničku“ z každého morálneho „predmetu“, pritom ale nemusíme „prepadnúť“ (očistec).

civilný, teda *nenáboženský kontext*, a kontrakt. Ak do toho chce kresťan, vrátane biskupa, hovoriť, má na to právo (a asi aj povinnosť) ako každý iný občan daného štátu, argumenty však musia byť z pozície zrozumiteľnej a *principiálne prijateľnej pre každého* a nie založené na citátoch z Biblie, či skúsenostiach z kresťanskej minulosti, čo je v debatach často iba kontraproduktívne.

Medzi argumenty principiálne prijateľné pre všetkých patria aj tie, ktoré vychádzajú z toho, čo Tomáš Akvinský nazýva *prírodný zákon*, a ateista vidí iba ako výsledok darwinovskej evolúcie.

Sem patrí napríklad zákaz vraždy, takže kontroverzie okolo interrupcií sa vlastne zakladajú na tom, ako sa "definuje" človek. Podľa môjho slovníka, človek (*human being*) "patrí k druhu *Homo sapiens* a líši sa od iných zvierat nadriadenou mentálnou vyvinutosťou, schopnosťou artikulovanej reči a vzpriamenou postavou". Nuž ak iba toto robí človeka človekom, tak ním nie je ani niekoľkodňové novorodeniatko. Prečo teda ak žena zabije svoj plod pár mesiacov pred očakávaným narodením, je to jej "reprodukčné právo", ak to spraví pár dní po narodení je to zabitie (či vražda) stíhateľné podľa každého svetského súdu? Katolík "definuje" vznik človeka pri počatí, moslim napríklad tri mesiace po počatí. Zo svetského hľadiska sú tieto práve tak ľubovoľné ako definícia zabitia iba ak sa to stalo po prirodzenom narodení.

Je tiež dôležité *rozlišovať medzi morálnymi a politickými kritériami*. Biskup môže hromziť, že umelé prerušenie tehotenstva je ťažký hriech (čo dáva zmysel iba pre kresťana) a je aj psychologicky (aj spoločensky) škodlivé (čo zasa treba zdôvodniť tak aby to bolo zrozumiteľné aj pre nekresťana) bez toho aby predpisoval katolíckym politikom (či dokonca sa im vyhrážal "eucharistickým trestom"), že sa musia zasadzovať za svetské zákony, ktoré umelý potrat znova zatlačia do ilegality! A politik, na druhej strane, môže súhlasiť s morálnymi exhortáciami biskupa, ba ich verejne podporovať, bez toho aby nemohol, ako profesionálny politik (čím biskup obyčajne nie je, práve tak ako politik nie je profesionálnym vykladačom učenia Cirkvi) hľadať v danej situácii — ktorá nemôže ignorovať fakt, že žijeme v postkresťanskej, sekulárnej spo-

ločnosti — tú alternatívu, to zákonodarné opatrenie, ktoré predstavuje najmenšie zlo. Nerealistický zákaz toho, čo je i objektívne videné ako nežiaduce (porovnaj fajčenie, pitie alkoholu) obyčajne nevedie k jeho zániku, ale odusnu to ilegality, kde potom predstavuje ešte väčšie spoločenské, ale aj morálne, zlo. Toto poznanie nie je kritériom morálnej normy, určite nie katolíckej, v istých situáciách sa však môže stať kritériom jednanja politika a zákonodarcu keď mu rozum (ale aj svedomie) vraví, že iná alternatíva je horšia či ne realizovateľná.

Deviatym bodom je apel aby cirkevní predstavitelia sa nechali *informovať odborníkmi* — ktorých budú prijímať ako authority v ich (prírodo-)vednom odbore a ich radou sa riadiť, podobne ako očakávajú že oni budú prijímaní ako authority vo veciach doktrinárnych a cirkevnej morálky.

Príkladom tu môže byť *Pius XII*, ktorý pôvodne chcel interpretovať Veľký tresk (*Big Bang*) ako stvoriteľský akt, prijal však autoritu *Georges Lemaître* — kňaza, astronoma a fyzika, pôvodcu teórie, ktorá dostala názov Veľký tresk — ktorý ho od toho odradil. Iným príkladom je Pavol VI., ktorý pri písaní *Humanae Vitae* radu laických odborníkov zrejme neprijal.

Toto je obzvlášť dôležité v oblasti bioetiky, kde stále nové, donedávne nemysliteľné, situácie vznikajúce v dôsledku pokroku biológie a genetiky, nebude možné donekonečna odbavovať paušálnym zákazom vychádzajúcim z toho, že Biblia či Tradícia také situácie nepoznala či nepripúšťala.

Desiatym bodom je dost triviálne konštatovanie, že napríklad v Nemecku, húfne vystupovanie z Katolíckej cirkvi nevedie k húfnemu vstupu do Evanjelickej cirkvi, kde majú všetky veci, ktoré si prajú populisty a iní vyzývateľia k neposlušnosti už dávno splnené. Naopak vystupovanie z oboch cirkví je po roky na viac-menej rovnakej úrovni. Východisko z krízy musí Katolícka cirkev teda hľadať inde než v takýchto *Wir sind Kirche* "zlepšovákoch". Moja "odpoveď" veľmi nepomôže, ale aj tak ju zopakujem: zahodiť "logaritmické pravítka" a nahradiť ich "počítačmi", nezahadzovať však "logaritmy a matematiku" ktorej sú nedeliteľnou súčasťou.

Týmto desatorom aj končím svoju pre niektorých asi starosvetškú, pre iných modernistickú, laickú interpretáciu katolíckej identity 21. storočia.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik